

8

HAMARTIOLOGIA, CZYLI CO O GRZECHU WARTO WIEDZIEĆ, ABY BYĆ WOLNYM

Cele lekcji – wymagania ogólne

- pogłębienie rozumienia katolickiej nauki o grzechu.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Uczeń:

- definiuje pojęcia: grzech, grzech śmiertelny, grzech powszedni i hamartiologia;
- różnicuje grzechy według przedmiotu i ciężaru;
- charakteryzuje przyczyny popełniania grzechu;
- wyjaśnia, na czym polega grzech przeciwko Duchowi Świętemu.

Wartości

- życie świadomie nakierowane na wartości nieprzemijające;
- unikanie sytuacji prowadzących do popełnienia grzechu.

Propozycja realizacji

Wprowadzenie

Metoda – pogadanka. Nauczyciel przed podaniem tematu lekcji prosi uczniów o odpowiedź na pytanie: „Czym jest odwrócenie się od Boga i nieuporządkowane zwrócenie się do stworzeń?”. Po usłyszeniu prawidłowej odpowiedzi nauczyciel wyjaśnia, że w ten sposób grzech ujmował św. Tomasz z Akwinu, i prosi uczniów o podanie znanych im definicji grzechu i zestawienie ich ze sobą w celu porównania i określenia istoty grzechu. Można też skorzystać ze znanych, katechizmowych definicji (załącznik 1).

Podsumowanie: grzech jest czynem osobistym człowieka, który odwodzi go od osiągnięcia pełni, czyli życia z Bogiem. W różny sposób grzechy można klasyfikować. Część teologii moralnej ogólnej zajmującej się grzechem nosi nazwę hamartiologia – warto skorzystać z fragmentu podręcznika, w którym wyjaśnione jest pochodzenie nazwy.

Rozwinięcie tematu

Metoda – burza pytań. Nauczyciel zapisuje na tablicy słowo „grzech” i prosi uczniów o sformułowanie jak największej liczby pytań, jakie można zadać w kontekście omawianego tematu, w wyznaczonym czasie, np. trzech minut. Uczniowie pracują w grupach i zapisują pytania na przygotowanej karcie pracy (załącznik 2). Po upływie wyznaczonego czasu grupy wymieniają się kartami pracy i proszone są o pisemne udzielenie odpowiedzi na pytania. Omawianie pytań można przeprowadzić w dowolny sposób. Prawdopodobnie będą się one powtarzać, dlatego na początku prezentowane są wszystkie odpowiedzi na to samo lub bardzo podobne pytanie, po czym nauczyciel odnosi się do nich i koryguje błędy. Następnie omawiane są kolejne pytania. Jeśli zdaniem nauczyciela pewne istotne kwestie nie zostały poruszone przez uczniów w pytaniach, on sam powinien je podjąć, m.in.:

1. Czym różni się grzech powszedni od śmiertelnego?
2. Czy można być odpowiedzialnym za cudze grzechy?
3. Co jest, a co nie jest bezpośrednią przyczyną grzechu?
4. Czym jest grzech przeciwko Duchowi Świętemu?

Nauczyciel może poprosić uczniów o sformułowanie odpowiedzi na powyższe pytania na podstawie informacji z podręcznika lub przeprowadzić miniwykład.

Podsumowanie: grzechy można rozróżniać w zależności od ich przedmiotu, w zależności od cnót i w zależności od przykazań, którym się przeciwstawiają. Mogą dotyczyć bezpośrednio Boga, bliźniego czy siebie samego. Można je także podzielić na grzechy duchowe i cielesne lub grzechy popełnione myślą, mową, czynkiem i zaniedbaniem.

Grzech śmiertelny to ten, który jednocześnie dotyczy materii poważnej i został popełniony z pełną świadomością i całkowitą zgodą; jeśli brak któregoś z tych elementów, mamy do czynienia z grzechem powszednim.

Ponosimy odpowiedzialność za grzechy popełniane przez innych wówczas, gdy w nich współdziałamy.

Błuznierstwo przeciw Duchowi Świętemu polega na świadomym odrzuceniu przyjęcia ze skrucłą miłosierdzia Bożego, odrzuceniu przebaczenia swoich grzechów i zbawienia дарowanego przez Ducha Świętego.

Zakończenie

Doświadczenie grzechu jest zjawiskiem powszechnym – każdy z nas jest grzesznikiem. Choć myśl teologiczna próbowała doszukiwać się przyczyn grzechu w różnych czynnikach, w tym pozaludzkich, to bezpośrednia przyczyna grzechu tkwi w człowieku. To człowiek, będąc istotą obdarzoną wolą, opowiada się za życiem prawym lub grzesznym. Kto zatem świadomie i dobrowolnie chce czynić zło, popada w niewolę grzechu. Dlatego tak ważne są gotowość człowieka do unikania grzechu lub zerwania z nim, a także decyzja powrotu do bliskości z Bogiem, którego miłosierdzie jest nieskończone. Odrzucenie Bożego miłosierdzia nieuchronnie prowadzi do duchowej śmierci.

Notatka

Grzech odwodzi człowieka od osiągnięcia pełni – komunii z Bogiem. Grzechy można rozróżniać w zależności od ich przedmiotu, w zależności od cnót i w zależności od przykazań, którym się przeciwstawiają. Mogą dotyczyć bezpośrednio Boga, bliźniego czy siebie samego. Można je podzielić na grzechy duchowe i cielesne lub grzechy popełnione myślą, mową, uczynkiem i zaniedbaniem. Miłosierdzie Boże nie zna granic, lecz ten, kto świadomie odrzuca przebaczenie swoich grzechów i zbawienie ofiarowane przez Ducha Świętego, dopuszcza się grzechu przeciwko Duchowi Świętemu

Korelacja z edukacją szkolną

- filozofia – koncepcje dobra i zła, moralna ocena czynów ludzkich.

Inne możliwości realizacji

Metoda – samolot. Zadaniem uczniów w pierwszej fazie ćwiczenia będzie trafienie samolotem wykonanym z papieru do wyznaczonego przez nauczyciela celu – może to być narysowane na tablicy koło. W zadaniu może wziąć udział jednocześnie kilkoro, np. troje uczniów, najlepiej siedzących w różnych miejscach w sali. Można przyjąć, że każdy z uczestników ma trzy próby trafienia do celu. Po wykonaniu ćwiczenia jest ono omawiane na forum, a uczniowie wypowiadają się na temat przyczyn porażki lub sukcesu oraz podjętych przez

siebie działań, aby zrealizować zadanie, np. wstali z miejsca, poprosili siedzących przed sobą o przesunięcie się, podeszli bliżej, obserwowali działania innych lub słuchali ich rad. W kolejnej fazie nauczyciel w środku narysowanego na tablicy okręgu wpisuje słowo BÓG i prosi uczniów o odnalezienie analogii zachodzącej między ćwiczeniem a ludzkim życiem. Pomocne mogą być pytania:

1. Co jest potrzebne człowiekowi, aby skutecznie zrealizować swoje życiowe powołanie – bycie z Bogiem?
2. Co przeszkadza człowiekowi w realizacji tego zadania?
3. Jaką rolę odgrywa otoczenie? Na ile warunki zewnętrzne są odpowiedzialne za sukces lub porażkę?
4. Jaka jest rola samego człowieka i podejmowanych przez niego decyzji – rola rozumu i woli?
5. Co można nazwać grzechem?
6. Czy wiesz, co jest twoim ostatecznym celem i chcesz go osiągnąć? Jak to robisz?

Podsumowanie: każdy człowiek powołany jest do komunii z Bogiem, to jest jego zasadniczy cel. Grzechem będzie odrzucenie przez człowieka tego powołania.

Wolność czyni człowieka odpowiedzialnym za swoje czyny w takiej mierze, w jakiej są one dobrowolne. Jeśli człowiek w sposób świadomy i wolny przeciwstawia się Bożemu prawu, popełnia grzech śmiertelny.

Odpowiedzialność za czyn może zostać zmniejszona, a nawet zniesiona, na skutek występowania przeszkód utrudniających osiągnięcie celu ostatecznego, takich jak strach, niewiedza, nieuwaga, przymus, przyzwyczajenia, nieopano-
wanie uczuć oraz inne czynniki natury psychicznej lub społecznej.